

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 13 Sayı: 69 Mart 2020 & Volume: 13 Issue: 69 March 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2020.3952>

KISALTMALARIN OTOMATİK ÇEVİRİ YOLUYLA AKTARIMI *TRANSFER OF ABBREVIATIONS IN MACHINE TRANSLATION*

Ziya TOK*

Öz

Teknolojinin hızlı ilerleyiŐi birçok alanda olduğu gibi çeviri alanında da birtakım yeniliklere zemin hazırlamıŐtır. GeçmiŐte sadece insan çevirmenlerin yaptığı çeviri iŐlerinden birçoğunu artık bilgisayarlar otomatik olarak gerçekteŐirmektedir. Bununla birlikte, otomatik çeviri sistemleriyle yapılan bazı çevirilerin anlamsal ve içerik olarak doğruluğu hala tartışma konusudur. Zira insan çevirmenle kıyaslandığında makinelerin yorum yeteneğinin olmayışı otomatik çeviri sürecinin en belirgin eksiği gibi görünmektedir. Buna ilaveten, kaynak dille hedef dil arasındaki gerek sözdizimsel gerekse biçimsel benzerliklerin ve farklılıkların oranı da otomatik çevirinin kalitesini etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır. Örneğin kaynak dildeki bir unsurun hedef dilde karşılığının bulunmaması ya da farklı bir biçimde yer alması otomatik çeviri sürecinde hatalı çeviriye neden olabilir. Dilde kullanılan kısaltmalar buna örnek olarak verilebilir. Çünkü kısaltmaların oluşturulma biçimleri ve türleri dillere göre farklılık içerebildiğinden, çeviride de bu farklılıklar güçlülere yol açabilir.

Bu çalışmanın amacı kısaltmaların otomatik çeviri yoluyla aktarımının incelenmesidir. Bunun için Türkçe ve Fransızca dil çifti esas alınmıŐtır. İki bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde öncelikle her iki dilde kısaltma türleri ve kısaltma oluşturma biçimlerine kısaca değinilmiŐtir. İkinci bölümde ulusal ve uluslararası alanda kullanılan kısaltmaların otomatik çeviri sistemleri üzerinde Fransızcadan Türkçeye ve tersi yönde çevirileri yapılmıştır. Kısaltmaların otomatik çeviri yoluyla aktarımında bağlama göre bir farklılık olup olmadığını saptayabilmek için çeviri iŐlemleri iki aşamalı olarak gerçekteŐirilmiŐtir. İlk aşamada tümce içinde geçen kısaltmalar çevrilmiŐ, ardından aynı kısaltmalar tümceden bağımsız olarak çevrilmiştir. Daha sonra her iki aşamada gerçekteŐirilen kısaltma çevirileri çizelgelerle gösterilerek karŐılaŐtırılmal olarak incelenmiştir. Bu incelemeden hareketle, kısaltmaların otomatik çeviri sistemleri yoluyla aktarımı konusunda saptamalara ve değerdendirmelere yer verilmiştir. Sonuç olarak kısaltmaların otomatik çeviri üzerinde Türkçeden Fransızcaya ve tersi yönde yapılan çevirilerinin büyük oranda doğru olarak gerçekteŐirildiĐi ancak bazı durumlarda eksikliklerin ortaya çıktığı saptanmıştır. Bunu desteklemek adına son bölümde bazı uluslararası kuruluşların adlarının ve kısaltmalarının Türkçedeki kullanımlarıyla Fransızcadaki kullanımları arasında karŐılaŐtırma yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Otomatik Çeviri, Kısaltmalar, Çeviri Süreci.

Abstract

The rapid progress of technology has paved the way for a number of innovations in the field of translation as well as in many fields. In the past, most of the translation services of human translators are now performed automatically by machines. However, the accuracy of semantic and content translations of some translations with automatic translation systems is still a matter of debate. Because the lack of interpretation of machines compared to human translators seems to be the most significant deficiency of the automatic translation process. In addition, the proportion of the syntactic and formal similarities and differences between the source language and the target language are among the factors affecting the quality of automatic translation. For example, if an element in the source language does not have an equivalent in the target language or if it has a different format, it may cause incorrect translation in the

* Dr. Öğr. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü. E-posta: ziyatok@kku.edu.tr

automatic translation process. Abbreviations can be given as examples for this situation. Because the forms and types of abbreviations can vary according to languages, these differences in translation can lead to difficulties.

The aim of this study is to examine the transfer of abbreviations through automatic translation. This is based on the Turkish and French language pairs. In the first part of the study which consists of two chapters, firstly, the types of abbreviations in both languages and the forms of forming abbreviations are briefly mentioned. In the second part, the abbreviations used in the national and international fields were translated from French to Turkish and vice versa on automatic translation systems. In order to determine whether there is a difference in the context of the transmission of abbreviations by automatic translation, translation was performed in two stages. In the first step, the abbreviations in the sentence are translated and then the same abbreviations are translated independently of the sentence. Then, the abbreviation translations performed in both stages are shown in tables and examined comparatively. From this review, determinations and evaluations about the transfer of abbreviations through automatic translation systems are given. As a result, it was found that the translations of the abbreviations on the automatic translation from Turkish to French and vice versa were performed correctly, but in some cases deficiencies occurred. In order to support this, in the last section, the comparison of the names and abbreviations of some international organizations in Turkish and their use in French has been compared.

Keywords: Automatic Translaion, Abbreviations, Translation Process.

Giriş

Küreselleşmeyle birlikte, diller arasındaki etkileşimde önemli oranda artış meydana gelmiştir. Başta ekonomi ve diplomasi olmak üzere birçok alanda iletişim ve işbirliğine olan ihtiyaç giderek artmakta ve bu da diller arası etkileşime olan gereksinimin eskiye oranla daha fazla artış göstermesine zemin hazırlamaktadır. Ülkelerin birbirleriyle olan gerek siyasi gerek ekonomik gerekse diplomatik ilişkileri çevirinin önemini ortaya koymaktadır. Çünkü tüm bu ilişkilerin sağlıklı bir biçimde yürütülebilmesinde çevirinin yadsınamaz bir rolü vardır. Her ne kadar bazı konularda İngilizce gibi bazı diller uluslararası niteliğe sahip olsa da, özellikle uluslararası ilişkiler çerçevesinde gerçekleştirilen iletişimde çeviri her zaman ön planda olmuştur ve olmaya da devam edecektir. Bununla birlikte, bu alanda yapılan çalışmalar henüz çok yenidir özellikle çeviriyle bazı konularda oldukça az sayıda çalışma söz konusudur. Örneğin, dilde çok yaygın bir biçimde kullanılan kısaltmalar ve kısaltmaların bir dilden diğerine aktarımı konusunda oldukça az sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Oysa dildeki birçok unsur gibi, kısaltmalar da gerek oluşum gerekse kullanım bakımından ait olduğu dilin dizgesi bağlamında değerlendirilmesi gereken bir unsurdur. Ancak Türkçede “kısaltmalar ne yazık ki düzensiz olarak, kişilerin tasarrufuna bırakılmış, sık sık değişen bir biçimde sürüp gitmektedir (Kalfa, 2005, 201). Bu konuda Türk Dil Kurumu’nca yayımlanan gerek Türkçe Sözlükte gerekse yazım kılavuzlarında Türkçedeki kısaltmalarla ilgili belli başlı ilkelere yer verilmiş olsa da bu ilkelere bazılarının dilde ne ölçüde kullanıldığı tartışma konusudur. Bu konuda gelişen teknolojiyle birlikte internet kullanımına bağlı bir etki olduğu açıktır. Özellikle UNICEF, UNESCO gibi bazı uluslararası kurum ya da kuruluş adlarının kısaltmalarının birçok dile özgün biçimiyle geçtiği görülmektedir. Kısaltmalarla ilgili bu farklı kullanımlar kuşkusuz kısaltmaların çevirisi konusunda da göz önünde bulundurulması gereken bir durumdur. Bu bakımdan, çalışmanın konusunu oluşturan kısaltmaların otomatik çeviri bağlamında aktarımına geçmeden önce, genel olarak dil ve çeviriye değinmek yararlı olacaktır.

1. Dil ve çeviri

Toplum içinde insanların kendilerini ifade etmelerine ve birbirleriyle iletişim kurmalarına yarayan en önemli araç dildir. Dil, genel olarak sözlükte “insanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma” (TDK, 2011, 664) biçiminde tanımlanır. Dil bu yönüyle duygu ve düşüncelerin ifade edilmesinde en önemli araçlardan biri durumundadır. Berke Vardar dilin tanımını şöyle yapar: “belli bir insan topluluğuna özgü, çift eklemli sesli göstergeler dizgesi” (2002, 71). Dille ilgili tanımları artırmak mümkün. Aksan’a göre dil, “bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri beliren, kimi sırlarını bugün de çözemediğimiz büyüklü bir varlıktır” (Aksan, 2007, 11). Buradan hareketle dilin tek ve net bir tanımını yapmak zor gibi görünmektedir. Öyle ki, bugüne kadar dille ilgili çok çeşitli tanımlamalar söz konusu olmuş, her biri de dilin birbirinden farklı özelliklerini ön plana çıkaran bir yapı sergilemiştir. Ünlü dilbilimci Ferdinand de Saussure dili dilyetisinin en önemli ama yalnızca bir bölümü olarak değerlendirmiştir. (Vardar, 2001). Dolayısıyla, dili insanlar arasında iletişimin sağlanması amacıyla başvuru olan çok yönlü ve karmaşık bir göstergeler sistemi

olarak özetleyebiliriz. Dilin bu karmaşık yapısı hiç kuşkusuz çeviride de oldukça önem arz eden konuların başında gelir.

Genel olarak, bir dildeki sözlü ve yazılı unsurların başka bir dile aktarımı biçiminde tanımlanan çeviri, bu yönüyle oldukça basit bir işlem gibi görünebilir. Zira dil bir göstergeler sistemi olduğuna göre, tüm dillerde göstergelerin karşılıklarının birbirlerinin yerine konulması ilk bakışta çok da zor görünmeyebilir. Çeviriyle ilgili yapılan tanımların çoğunda sürecin zorluğu konusunda bir izlenim edinmek mümkündür. Örneğin, Lederer tarafından yapılan tanımda çeviri “kaynak metnin anlaşılması, dilbilimsel yapısının çözümlenmesi ve bu yolla elde edilen düşünceleri ve duyguları başka bir dilde ifade etmekten ibarettir” (Lederer, 1994, 11). Çeviri Vardar tarafından, “bir dilde (kaynak dil) düzenlenmiş bildirileri anlam ve biçim bakımından eşdeğerlik sağlayarak bir başka dile (erek dil) aktarma işlemi; bu işlemin gerçekleşmesiyle ortaya çıkan ürün” (Vardar, 2002, 60) olarak açıklanır. Benzer şekilde, Yalçın ise çeviriyi “bir dildeki bildirilerin anlam ve biçim yönünden eşdeğerlik sağlamak suretiyle bir başka dile aktarılması” (Yalçın, 2015, 11) olarak tanımlar. Sadece bu tanımlara bakarak bile, çeviri sürecinin öyle görüldüğü kadar kolay bir işleminden ibaret olmadığını söylemek mümkündür. Lederer (1994) kaynak metnin anlaşılması ve bu bağlamda dilbilimsel yapısının çözümlenmesi üzerinde durur. Kaynak metnin tam olarak anlaşılabilmesi için her şeyden önce kaynak dildeki yapının doğru bir şekilde algılanması oldukça önemlidir. Diğer tanımlara bakacak olursak, burada da çeviride iki dil arasındaki eşdeğerliğin sağlanması söz konusudur. Dolayısıyla, çeviri bir dilde var olan dilsel unsurları hedef dilde temsil edebilecek eşdeğer karşılıklar bulma sürecini kapsar. Bu süreçte çevirmen tarafından en başından itibaren kaynak metnin çözümlenerek hedef dilde yeniden oluşturulmasını kapsayan çeşitli çeviri yöntemleri ve stratejileri benimsenebilir. En çok bilinen çeviri yöntemleri arasında sözcüğü sözcüğüne çeviri ya da anlama göre çeviri yöntemleri sayılabilir. Yine en çok bilinen çeviri stratejileri arasında ise ekleme/çıkarma, öyküntü, ödünç alma gibi stratejileri saymak mümkündür. Çeviri sürecinde bu yöntem ya da stratejilerden hangilerinin benimsenebileceği çoğunlukla çevirmenin kararına bağlıdır. Metnin türüne de bağlı olarak, hedef dile en doğru biçimde aktarılacak olan yöntem tercih edilir. Ancak burada çevirmenin kişisel ya da keyfi bir seçimi söz konusu değildir. Bu karar, “erek kültürün beklentileri doğrultusunda, bu kültürün yaygın normlarına uygun olarak ortaya çıkar” (Gürçağlar, 2011, 42). Çeviri sürecinde çevirmenin bu seçimi çok önemlidir. Zira tüm bu ölçütleri dikkate alarak yapmış olduğu tercih çevirmenin çeviri sürecini nasıl yönettiğinin de en açık göstergesi olur. Dolayısıyla çevirmen kaynak metnin çözümleyerek hedef dilde eşdeğer bir karşılık üretebilmek için süreci başından sonuna kadar doğru bir şekilde götürür. Ancak bu durum, metnin yapısına bağlı olarak karmaşık ve uzun bir sürece dönüşebilir. Özellikle çevirmenin tek başına karar almasını zorlaştırabilecek olan hukuk, tıp, ekonomi gibi teknik konulardaki metinlerin aktarımı bu bakımdan sürecin uzamasına yol açabilecek niteliktedir. Süreci daha iyi yönetmek ve özellikle de bu süreçte geçen zamanı kısaltmak için, çeviride teknolojiye bağlı olarak yaşanan gelişmelerle birlikte makine çevirisi ya da bilgisayar çevirisi olarak da bilinen otomatik çeviri işlemi geliştirilmiştir.

2. Otomatik çeviri

Çeviride bilgisayar teknolojilerinin kullanıldığı bir süreç olan otomatik çeviri, kaynak dildeki bir metnin hedef dile insan tarafından herhangi bir müdahale olmadan bilgisayar tarafından yapılan çeviri işlemi ifade eder. Bu yönüyle bilgisayar destekli çeviriden farklılık gösterir. Çünkü bilgisayar destekli çeviri, adından da anlaşılacağı üzere, çevirmenin çeviri sürecinde bilgisayarlı çeviri programlarını kullanarak yapmış olduğu çeviri anlamına gelir. Dolayısıyla bilgisayar destekli çeviri, tek başına bir çeviri sistemi değil, çevirmenin müdahale edebilme olanağını içeren iki yönlü bir çeviri sistemi olarak ifade edilebilir. Bu programların içinde “çeviri sürecinde çevirmeni desteklemek için kullanılan daha önceden yapılmış çeviri çiftlerinin tutulduğu” (Polat, 2016, 14) çeviri belleği, “çeviri sürecini hızlandırmayı, çeviride kullanılan terimlerde bir birlik sağlamayı ve böylelikle çeviri kalitesini amaçlayan” (Şahin, 2013, 66) terim bankası gibi ilave özellikler yer alır. Burada çevirmen, çeviri yapmak üzere tasarlanmış olan bilgisayar programlarını ya da yazılımlarını kullanır. Bu programlardan destek alarak ve yine metnin tamamında son kararı kendisi vererek çevirisini yapar. Bu yüzden bu işleme bilgisayar destekli çeviri işlemi adı verilir. Otomatik çeviri sürecinde ise çevirmenin sürece müdahalesi söz konusu değildir. Çevrilecek metni bu amaç için geliştirilmiş olan otomatik çeviri programına yükler ve bu program daha önce içerisine yazılımcı tarafından yüklenmiş olan veri tabanı yardımıyla çevirmene bir çeviri sağlar.

Çevirideki teknolojik gelişmelerin 1950’li yıllarda başladığı bilinir. Ancak bilinen ilk çalışmalar her ne kadar soğuk savaş dönemine dayansa da aslında “ilk mekanik çeviri kavramı yaklaşık olarak dört yüz yıl önce ortaya çıkmıştır. 1629 yılında René Descartes dilin kodlarla gösterilmesi ile ilgili fikirlere sahipti” (Mikuličková, 2010, 18). Daha sonra bu konu üzerine geliştirme çalışmaları devam etmiştir. 1930’lu yıllarda Fransız bir mühendis olan Georges Artsrouni’nin mekanik beyin konusunda birtakım çalışmalar yaptığı

görülmektedir. “Artsrouni çalışmasını sözcük çevirisine yönelik ham karşılık üreten mekanik bir sözlük olarak değerlendiriyordu (Hutchins, 2004, 3). 1949 yılında Amerikalı matematikçi Warren Weaver, çeviride bilgisayarların kullanılabilmesi yönünde savlar ortaya koydu (Mikuličková, 2010). Warren’ın çeviri başlıklı bildirisinde değindiği, bir dilin bilgisayar aracılığıyla başka bir dile çevrilebileceğine dair düşünceleri o dönemde birçok Amerikan üniversitesi tarafından ilgi görmüştür. 1950’li yıllarda Soğuk Savaş döneminde yapılan çalışmalar, çeviri sürecinde teknolojik gelişmelerin ilk somut adımları olarak kabul edilir. O dönemde Georgetown Üniversitesi ve IBM ortaklığıyla gerçekleştirilen çalışmalarla birlikte bir çeviri sistemi geliştirilmiştir. Belleğinde birkaç dilbilgisi kuralı ve az sayıda sözcüğün yer aldığı bu sistem Rusçadan İngilizceye çok iyi düzeyde çeviri yapma konusunda başarı göstermiştir. Ancak daha sonraki yıllarda, ALPAC raporu olarak bilinen ve otomatik çevirinin gelişimi konusunda olumsuz bir sonuç içeren raporla birlikte bu alandaki araştırmaların kısmen yavaşladığı söylenebilir. Bununla birlikte, Fransa, Almanya ve Kanada gibi ülkelerde bu alandaki çalışmalar devam etmiştir. Bu çalışmaların sonucunda Avrupa Birliği Komisyonu tarafından kullanılan Systran sistemi ile Montreal Üniversitesi tarafından hava tahminlerinin Fransızcadan İngilizceye çevirisi için Taum-météo sistemi geliştirilmiştir (Mikuličková, 2010). Çeviri teknolojileriyle ilgili çalışmalar geçmişten bu yana hızlı bir şekilde devam etmektedir. İlk çalışmaların üzerine gerçekleştirilen çalışmalarla birlikte günümüzde artık oldukça ileri bir düzeye gelmiş olan otomatik çeviri işlemi, yine de beklenen seviyede bir başarı sağlamaktan oldukça uzaktır. Çünkü çeviride esas olan, kaynak metni doğru bir biçimde çözümleyerek hedef dile anlamsal düzeyde kabul edilebilir bir metin biçiminde aktarabilmektedir. Bunun için de insan çevirmenin makineden üstün olan düşünme ve yorum yapabilme özellikleri, bu noktada otomatik çeviriyi bir adım geride bırakmaktadır. Otomatik çeviride makinenin insan çevirmene göre yetersiz kaldığı noktalar arasında kaynak metnin türü ve bu metinde kaynak metne özgü dilsel kullanımlar sayılabilir. İnsan çevirmen, kaynak metnin türünü ve buna bağlı olarak da metin içinde yer alan kaynak dile yönelik sözcük, tümce ya da söz öbeklerini daha kolay bir biçimde saptayabildiği için, daha başarılı bir çeviri metni ortaya koyabilmektedir. Bu tür dilsel kullanımlar arasında çalışmanın konusunu da oluşturan kısaltmalar önemli bir yere sahiptir. Makinenin herhangi bir kısaltmanın hedef dildeki karşılığını doğru bir biçimde verebilmesi insan çevirmene oranla daha düşük bir olasılıktır. Zira kısaltmaların kendine özgü birtakım oluşturulma yolları vardır ve bunlar genellikle kaynak dile ait kullanımlardır. Kısaltmaların çevirisine değinmeden önce dilde kısaltma konusundan bahsetmek çalışmanın daha iyi anlaşılabilmesi için önemlidir.

3. Kısaltmalar

Kısaltma sözlü ve yazılı dilde kullanım kolaylığı sağlamak amacıyla bir sözcük ya da sözcük grubundaki harflerden yola çıkarak oluşturulan dilsel bir tür olarak tanımlanır. Tük Dil Kurumunun yazım kılavuzunda “Kısaltma; bir kelimenin, terimin veya özel adın, içerdiği harflerden biri veya birkaçı ile daha kısa olarak ifade edilmesi ve simgeleştirilmesidir.” şeklinde tanımlanıyor. Mustafa ERKAN’a göre “simgeleştirme kelimesi hem ticari marka değerini hem de akılda kalma kavramını içine alabilir”. (Erkan, 2016, 162). Bu tanımdan hareketle, kısaltma kullanımındaki amaçlardan birinin simgeleştirerek akılda kalıcılığı sağlamak olduğu söylenebilir. Dilde kısaltma oluşturma biçimleri konusunda, birçok dilde kullanılan yöntemlerin birbirine benzer olduğu görülmektedir. Örneğin, Türkçede kurum ya da kuruluş adlarının kısaltması ya da adı oluşturan sözcüklerin baş harfleri biçiminde (TBMM, AB, ABD, YÖK, vb.) ya da baş harflerle birlikte sözcüklerdeki birkaç harfin eklenmesi biçiminde (MERNİS, TÖMER, vb.) kısma ad olarak oluşturulur. “Burada genellikle akılda kalıcılığa katkı sağlaması amacıyla yeni bir sözcük oluşturulması hedeflenir” (Tok, 2019, 17). Bunun dışında, tek başına bir sözcük kısaltılacağı zaman, ya sözcüğün sadece baş harfi (cilt: c., madde: m., vb.) kullanılır ya da sözcüğü oluşturan bazı harflerin çıkarılmasıyla (Albay: Alb., Avukat: Av., Profesör: Prof., vb.) kısaltma oluşturulur. Bu tür kısaltma oluşturma biçimleri Fransızcada da kullanılır. Bununla birlikte, Fransızcada Türkçedeki kısaltma oluşturma yöntemlerinden farklı yöntemler de söz konusudur. Fransızca kurum ve kuruluş adlarında Türkçeden farklı olarak “de, sur, pour, vb.” gibi bazı edatlar yer alır. Bu edatlar bazı kısaltmalarda kullanılırken bazılarında kullanılmaz. Örneğin, Fransızca “Bureau pour le développement de la production agricole” kurumunun adı “BDPA” biçiminde kısaltılır. Bu kurumun adında yer alan “pour” edatı kısaltmada kullanılmamıştır. Oysa, “Agence nationale pour l’emploi” adlı kurumun kısaltması ANPE biçimindedir ve kurum adında yer alan “pour” edatı da kısaltma içine dahil edilmiştir. Bununla ilgili örnekleri arttırmak mümkündür. Ancak burada sadece çalışmanın kapsamı gereği birkaç örnek yeterli görülmüştür.

Türkçede ilk sistemli kullanımı 1900 yılında Şemseddin Sami tarafından yazılan Kamus-i Türki adlı eserde karşımıza çıkan kısaltmalar günümüzde birçok alanda yaygın olarak kullanılmaktadır. Kısaltmalar yazılı iletişim, haber metinleri, bilimsel yayınlar, resmi yazışmalar, tıp, hukuk, ekonomi, uluslararası ilişkiler, vb. çok çeşitli metin türlerinde sıkça yer almaktadır. Uluslararası kısaltmaların kapsamına ülke

sınırlarını aşan ve diğer ülkelerce tanınıp kabul edilen kuruluşların kısaltmalar girer. Örneğin, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı, (TİKA), Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), Türk Dil Kurumu (TDK), Türk Hava Yolları (THY)...Ulusal kısaltmalar ise sadece ait olduğu ülkede bilinen ve kullanılan kısaltmaları kapsar. Örneğin, “Çeviren” sözcüğü için *Çev.*, “Albay” sözcüğü için *Alb.*, “Emeklilikte Yaşa Takılanlar” tanımlaması için EYT, vb. Bunların dışında, kısaltmalarla ilgili olarak benzerlikten bahsedilebilir. Örneğin Türkçede ABD harfleri ilk olarak akla Amerika Birleşik Devletleri’ni getirir. Ancak aynı kısaltma Anabilim Dalı tanımlaması için de kullanılmaktadır. Bir başka örnek olarak ÇÜ harfleri verilebilir. Bu kısaltma hem Çankaya Üniversitesi için hem de Çukurova Üniversitesi için kullanılmaktadır. Yine yukarıda verdiğimiz “Çev.” kısaltması hem “çeviri” hem de “çeviren” sözcüklerinin kısaltması olarak kullanılır. Bu tür benzerlikler kısaltmaların çevirisi konusunda birtakım zorluklar içerebilir. Aşağıda kısaltma çevirileri incelenmiştir.

3.1.1. Kısaltmaların otomatik çeviri yoluyla aktarımı

Bir dildeki kısaltmaların başka bir dile çevirisi bazı durumlarda güçlükler içerebilir. Bu güçlükler genellikle kısaltmaların oluşturulma biçimleriyle yakından ilgilidir. Kısaltmalar yapısı gereği tam olarak bir sözcük olmadığından ve kaynak dildeki açılımlarının tam anlamıyla anlaşılmasından dolayı da çeviride zorluklar mümkündür. Genellikle, birçok metin türünde çoğu zaman kısaltmadan önce o kısaltmanın açık adı yer alır. Başka bir deyişle, metin içinde önce sözcüğün ya da kuruluş adının açık biçimi yer alır, ardından söz konusu addan hareketle bir kısaltma oluşturulur. Daha sonraki tümcelerde tekrar söz konusu adın açık biçimi yerine onun kısaltması kullanılır. Ancak bazı metinlerde uzun ad verilmeden doğrudan kısaltmaların verildiği durumlar da vardır. Yazılı ya da görsel-işitsel basında, özellikle hedef kitle tarafından bilindiği varsayılan bazı terimlerin sadece kısaltması kullanılır. Buna Türkçe basında çok sık geçen TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), TÜFE (Tüketici Fiyat Endeksi), KOBİ (Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler), EYT (Emeklilikte Yaşa Takılanlar), İHA (İnsansız Hava Aracı), SİHA (Silahlı İnsansız Hava Aracı), KOAH (Kronik Obstrüktif Akciğer Hastalığı) vb. örnekleri verebiliriz. Benzer kullanım Fransızcada da söz konusudur. Örneğin, ekonomiyle ilgili Fransızca haber metinlerinde GAFA, PDG, DRH, CGT¹ gibi kısaltmaların kullanıldığını görmek mümkündür. Kısaltmaların dilde bu şekilde kullanımı her ne kadar alıcı tarafından bilindiği varsayılsa da bazen tam olarak anlaşılamayabilir. Üstelik kısaltmanın başka bir dile çevirisi söz konusu olduğunda, kısaltmanın çevirmen tarafından tam olarak anlaşılabilmesi hedef dile doğru bir biçimde aktarılmasına neden olabilir. Bu durum hem insan çevirmen tarafından yapılan çeviride hem de bilgisayar çevirisi sürecinde söz konusudur. Çalışmanın kapsamı doğrultusunda aşağıda her iki dilde yaygın olarak kullanılan ulusal ve uluslararası nitelikteki kısaltmaların üç otomatik çeviri sistemi üzerinde hem tümce içinde hem de tümceden bağımsız olarak çevirileri yapılmıştır.

3.1.2. Tümce içinde geçen kısaltmaların çevirisi

3.1.2.1. Fransızcadan Türkçeye çeviri:

Kısaltmaların Fransızcadan Türkçeye otomatik çeviri programları üzerinde yapılan çevirilerinin incelenmesinde, iki ulusal nitelikte, iki uluslararası nitelikte olmak üzere dört kısaltma örneği seçilerek otomatik çeviriyle aktarılmıştır. İnceleme işlemi için önce kaynak metin (KM) olarak Fransızca kısaltmanın yer aldığı bir tümce verilmiş, ardından hedef metin olarak bu tümcenin alfabetik sıraya göre üç otomatik çeviri sistemi üzerinden Türkçeye yapılan çevirileri verilmiştir.

KM1: Un petit groupe a été écarté par des CRS, d’après un journaliste de RFI sur place. ²	
Google Çeviri	Sitede RFI gazetecisine göre, CRS tarafından küçük bir grup görevden alındı.
Sesli Sözlük	Küçük bir grup CRS tarafından reddedilmiş, RFI bir gazeteci sonra yerinde olmuştur
Yandex Çeviri	Sitede bir RFI muhabirine göre, küçük bir grup CRS tarafından görevden alındı

Çizelge 1: Fr-Tr çeviri 1

¹ https://www.lemonde.fr/economie/article/2019/07/02/les-salaries-de-conforama-sous-le-choc_5484184_3234.html (10.09.2019)

² <http://www.lefigaro.fr/actualite-france/defile-du-14-juillet-l-europe-de-la-defense-au-coeur-des-festivites-20190714> (16.08.2019)

KM2: Le budget des armées, porté à 35,9 milliards d'euros en 2019 dans le but d'atteindre 2% du PIB avant la fin du quinquennat, sera mis à contribution. ³	
Google Çeviri	Beş yıllık sürenin bitiminden önce GSYİH'nin% 2'sine ulaşmak için 2019 yılında 35,9 milyar avroya ulaşan askeri bütçe katkıda bulunacak.
Sesli Sözlük	Silahlı kuvvetlerin bütçe, 35,9 milyar avro 2019 yılına kadar quinquennium sonuna kadar GSYİH 'nin %2 kavuşmak arttı, katkı koyacağız
Yandex Çeviri	Beş yıllık dönem sonuna kadar GSYİH'nin %2'sine ulaşmak amacıyla 2019 yılında 35,9 milyar avroya yükselen Silahlı Kuvvetlerin bütçesi açıklanacak

Çizelge 2: Fr-Tr çeviri 2

KM3: Parmi les 3 000 lycées de France, certains accueillent des classes préparatoires aux grandes écoles (CPGE), d'autres des sections de techniciens supérieurs (STS) ou préparent au diplôme national du Brevet de technicien supérieur (BTS) ⁴	
Google Çeviri	Fransa'daki 3.000 lise arasında, bazıları büyük écoles (CPGE), bazı yüksek teknisyen bölümleri (STS) için hazırlık sınıflarına ev sahipliği yapıyor ya da Brevet de technicien supérieur (BTS) 'nin ulusal diploması için hazırlanıyor.
Sesli Sözlük	Fransa'da 3000 yüksek okullar arasında, bazı tutun sınıfları (STS) kıdemli teknisyen (CPGE) aux grandes 373, diğer bölümlere préparatoires veya diplôme national du Br hazırlanmak
Yandex Çeviri	Fransa'da 3 000 lycées, bazı grandes écoles için hazırlık sınıfları var (CPGE), Diğerleri bölüm de techniciens supérieurs var (STS) veya Brevet de technicien Supérieur Ulusal Diploma için hazırlanıyor (BTS.)

Çizelge 3: Fr-Tr çeviri 3

KM4: À chaque fois, depuis sa naissance, sa mère était culpabilisée, que ce soit avec médecins et pédiatres, personnel de l'Education Nationale, CMP : Ce qui lui a fait douter de ses compétences de mère et l'a incité à voir une psychologue pour elle-même. ⁵	
Google Çeviri	Her zaman, doğumundan bu yana, annesi doktorlar ve çocuk doktorları ile, Milli Eğitim personeli, CMP olsun: suçluluk duyuyordu: Annesinin yeteneklerinden şüphe uyandıran ve onu bir psikolog görmeye teşvik eden kendisi için
Sesli Sözlük	Her zaman, doğumundan beri, annesi, doktorlar ve çocuk doktorları, Milli Eğitim, CMP personeli ile olduğu gibi hatalı, oldu: Bir anne olarak onun yeteneklerini şüphe onu yaptı ve kendisi için bir psikolog görmek onu affedemez
Yandex Çeviri	Doğumundan bu yana her zaman, annesi suçlu, doktorlar ve çocuk doktorları ile olsun, eğitim personeli, CMP: hangi onu annesinin becerilerini şüphe yaptı ve kendisi için bir psikolog görmek için onu teşvik.

Çizelge 4: Fr-Tr çeviri 4

3.1.2.2. Türkçeden Fransızcaya çeviri

KM1: Türk Dil Kurumu (TDK) sitesinde bulunan sözlükten arama yapıldığında kelimenin, yılbaşı şeklinde yazıldığı ortaya çıkıyor. ⁶	
Google Çeviri	Site de l'institution de langue turque (TDK) lorsque la recherche est effectuée à partir du mot du dictionnaire, écrit sous la forme de Noël.
Sesli Sözlük	L'Association de la Langue turque (TDK) sur le site de la mot dans le dictionnaire, lorsque la recherche est effectuée, est écrit dans le formulaire de Noël révèle.
Yandex Çeviri	L'association de la langue turque (TDK) révèle que le mot dans le dictionnaire est écrit sous forme de Noël quand une recherche est faite.

Çizelge 5: Tr-Fr çeviri 1

³ <http://www.lefigaro.fr/conjoncture/parades-feux-d-artifice-ce-que-coute-le-14-juillet-aux-francais-20190714> (16.08.2019)

⁴ <https://www.campusfrance.org/fr/enseignement-superieur-francais> (16.08.2019)

⁵ <https://blogs.lexpress.fr/the-autist/2019/07/17/handicap-comment-jai-ete-recue-par-la-mdph-du-calvados/> (02.01.2020)

⁶ <https://www.haberturk.com/yilbasi-nasil-yazilir-yilbasi-birlesik-mi-ayri-mi-yazilir-yilbasi-tdk-impla-2554391> (02.01.2020)

KM2: Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunca (EPDK), elektrik, petrol ve sıvılaştırılmış petrol gazları (LPG) alanlarında faaliyet gösterecek 11 şirkete lisans verildi. ⁷	
Google Çeviri	L'autorité de réglementation du marché de l'énergie (EMRA) a délivré des licences à 11 sociétés opérant dans les domaines de l'électricité, du pétrole et des gaz de pétrole liquéfiés (GPL)
Sesli Sözlük	Marché de l'énergie, de l'Autorité de Réglementation (EMRA) de l'électricité, de pétrole et de gaz de pétrole liquéfié (GPL) sera octroyé une licence pour opérer dans les domaines de l'entreprise 11
Yandex Çeviri	L'Autorité de régulation du marché de l'énergie (EMRA) a accordé des licences à 11 entreprises dans les domaines de l'électricité, du pétrole et des gaz de pétrole liquéfiés (GPL.)

Çizelge 6: Tr-Fr çeviri 2

KM3: Üniversite sınavına giren öğrenciler YKS tercih tarihlerinin ne zaman başlayacağını açıklanmasını bekliyordu. ⁸	
Google Çeviri	Les étudiants ayant passé l'examen universitaire ont attendu l'annonce des dates de préférence YKS
Sesli Sözlük	Les étudiants du collège qui ont eu des dates qui seront privilégiées lors de GROUPES de travail a été d'attente pour l'annonce
Yandex Çeviri	Les étudiants qui passaient l'examen universitaire attendaient l'annonce de la date à laquelle leurs dates de préférence pour les YKS commenceraient

Çizelge 7: Tr-Fr çeviri 3

KM4: Emeklilikte Yaşa Takılanlar (EYT), kıdem tazminatı, hal yasası, nafaka ve 3600 ek gösterge ile ilgili son gelişmeler yakından takip ediliyor. ⁹	
Google Çeviri	Les derniers développements en matière de retraités, d'indemnités de licenciement, de lois en vigueur, de pensions alimentaires pour enfants et de 3 600 indicateurs supplémentaires font l'objet d'un suivi attentif.
Sesli Sözlük	Les préoccupations à l'Âge de la retraite (Sciences Sociales), l'indemnité de départ, la loi de l'état, et l'indicateur est en train d'être regardé de près les derniers développements concernant les pensions alimentaires 3600
Yandex Çeviri	L'évolution récente de l'âge de la retraite, des indemnités de départ, du droit de l'état, des pensions alimentaires pour enfants et de 3600 indicateurs supplémentaires est suivie de pres

Çizelge 8: Tr-Fr çeviri 4

3.1.3. Tümceden bağımsız gerçekleştirilen kısaltmaların çevirisi

Çalışmanın bu kısmında yukarıda geçen örneklerdeki kısaltmaların otomatik çeviri programlarında tümceden bağımsız olarak gerçekleştirilen çevirilerine yer verilmiştir.

3.1.3.1. Fransızcadan Türkçeye Çeviri

Fransızca Kısaltmalar	Türkçeye Çevirileri		
	Google Çeviri	Sesli Sözlük	Yandex Çeviri
CRS	CRS	-	CRS
RFI	RFI	RFI	RFI
PIB	GSYH	GSYİH	GSYİH
CPGE	CPGEs	CPGE	CPGE
STS	STS	STS	STS
BTS	BTS	RAMADA	BTS
CMP	CMP	CMP	CMP

⁷ <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/epdk-11-sirkete-lisans-verdi-41270354> (02.01.2020)

⁸ <https://www.aksam.com.tr/guncel/yks-2019-tercih-tarihi-belli-oldu-yks-2019-tercihleri-ne-zaman-baslayacak/haber-991179> (16.08.2019)

⁹ <https://www.takvim.com.tr/ekonomi/2019/07/20/20-temmuz-eyt-hal-yasasi-kidem-tazminat-nafaka-son-durum-nedir-3600-ek-gosterge-meclise-geldi-mi> (16.08.2019)

Çizelge 9: Tümce dışı kısaltmaların Fransızcadan Türkçeye çevirileri

3.1.3.2. Türkçeden Fransızcaya Çeviri

Türkçe Kısaltmalar	Fransızcaya Çevirileri		
	Google Çeviri	Sesli Sözlük	Yandex Çeviri
TDK	TDK	TDK	TDK
YKS	YKS	WGS	YKS
EYT	AET	Sciences sociales	L' AET
EPDK	EMRA	EMRA	EMRA
LPG	GPL	Le GPL	LPG

Çizelge 10: Tümce dışı kısaltmaların Türkçeden Fransızcaya çevirileri

3.2. Kısaltma çevirilerinin değerlendirilmesi

Aşağıdaki tabloda, kısaltmaların hem tümce içinde hem de tümceden bağımsız gerçekleştirilen otomatik çevirileri karşılaştırılmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi, buradaki amaç otomatik çeviri sistemlerinin kısaltmaları çevirirken metin bağlamını dikkate alıp almadığı ya da ne ölçüde dikkate aldığı konusunda saptamalar yapabilmektir. Bunun için çizelge 11 ve 12'de, tümce içinde geçen kısaltmaların çevirileri "tümce içi" ifadesinin kısaltması olarak "Tİ" başlığı altında, tümce dışındaki kısaltmaların çevirisi ise "tümce dışı" ifadesinin kısaltması olarak "TD" başlığı altında verilmiştir.

Fransızca Kısaltmalar	Türkçeye Çevirileri					
	Google Çeviri		Sesli Sözlük		Yandex Çeviri	
	Tİ	TD	Tİ	TD	Tİ	TD
CRS	CRS	CRS	CRS	-	CRS	CRS
RFI	RFI	RFI	RFI	RFI	RFI	RFI
PIB	GSYİH	GSYH	GSYİH	GSYİH	GSYİH	GSYİH
CPGE	CPGE	CPGEs	CPGE	CPGE	CPGE	CPGE
STS	STS	STS	STS	STS	STS	STS
BTS	BTS	BTS	-	RAMADA	BTS	BTS
CMP	CMP	CMP	CMP	CMP	CMP	CMP

Çizelge 11: Fransızcadan Türkçeye kısaltma çevirilerinin karşılaştırılması

Türkçe Kısaltmalar	Fransızcaya Çevirileri					
	Google Çeviri		Sesli Sözlük		Yandex Çeviri	
	Tİ	TD	Tİ	TD	Tİ	TD
TDK	TDK	TDK	TDK	TDK	TDK	TDK
YKS	YKS	YKS	YKS	WGS	YKS	YKS
EYT	-	AET	-	Sciences sociales	-	L' AET
EPDK	EMRA	EMRA	EMRA	EMRA	EMRA	EMRA
LPG	GPL	GPL	GPL	Le GPL	GPL	LPG

Çizelge 12: Türkçeden Fransızcaya kısaltma çevirilerinin karşılaştırılması

Çeviri örneklerine bakıldığında, otomatik çeviri programlarının kısaltma çevirisi konusunda oldukça düşük bir oranda başarılı olduğu görülmektedir. Örneğin, çeviri uygulamaları içinde sadece PIB, EPDK ve LPG kısaltmalarının hedef dildeki karşılığı sağlanabilmiştir. Bunların dışında kalan kısaltmaların ise kaynak dildeki biçimlerinin hedef dilde de korunduğu gözlemlenmiştir. Kısaltmanın tümce içinde geçip geçmemesi çeviride belirgin bir farklılık oluşturmamıştır. Örnekler arasında, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu ve bu kurumun baş harflerinden oluşan EPDK kısaltması Fransızcaya farklı biçimde çevrilmiştir. Bu kurumun adı Fransızcaya Google çeviri tarafından "L' autorité de réglementation du marché de l' énergie" biçiminde, Sesli sözlük tarafından "Marché de l' énergie, de l' Autorité de Réglementation" ve Yandex çeviri tarafından ise "L' Autorité de régulation du marché de l' énergie" biçiminde aktarılmıştır. Ancak söz konusu kurumun kısaltması her üç otomatik çeviri sisteminde de kurumun adının İngilizce karşılığı olan "Energy

Market Regulatory Authority” sözcüklerinin baş harflerini gösteren EMRA biçiminde aktarılmıştır. Yine Fransızcası “Produit Intérieur Brut” olan PIB kısaltması Türkçeye bu ifadenin Türkçe karşılığı olan Gayri Safi Yurtiçi Hasıla sözcüklerinden hareketle oluşturulan GSYİH biçiminde aktarılmıştır. PIB kısaltmasının yer aldığı tümcede bu kısaltmanın açık adı yer almamasına rağmen üç otomatik çeviri sistemi de kısaltmayı doğru bir şekilde algılayarak Türkçeye doğru biçimde aktarmıştır. Bununla birlikte, EYT, kısaltmasının otomatik çeviride karşılığının olmadığı ve dolayısıyla kısaltmanın hedef dile aktarılamadığı ya da AET şeklinde yanlış aktarıldığı saptanmıştır. Ayrıca EYT kısaltmasının tümce içinde kullanımında her üç otomatik çeviri sistemi de karşılık vermemiş, buna karşın tümceden bağımsız olarak çevirisi gerçekleştirildiğinde her üçü de AET, Sciences Sociales ve L’AET gibi farklı karşılıklar vermiştir. Yine Türkçedeki YKS, TDK kısaltmalarıyla, Fransızca örneklerdeki CRS, RFI, STS, BTS, CMP ve CPGE kısaltmalarının hedef dile olduğu gibi aktarıldığı görülmektedir. Bu sonuçlara bakıldığında kısaltmaların hedef dilde ne ölçüde kabul edilir olduğu konusu tartışılabilir. Başka bir deyişle, kaynak dildeki tüm kısaltmaların hedef dile aktarılmasının gerekli olup olmadığı ya da bunun için nasıl bir ölçüt olması gerektiği tartışma konusudur. Zira özellikle Türkçede bu konuda bir belirsizlik söz konusudur. Bu konuyu biraz daha ileriye taşımak adına aşağıdaki çizelgede uluslararası kısaltmaların otomatik çeviride Türkçeden Fransızcaya nasıl aktarıldığına dair birkaç örnek verilmiştir.

Türkçe Kısaltmalar	Fransızcaya Çevirileri		
	Google Çeviri	Sesli Sözlük	Yandex Çeviri
NATO	OTAN	OTAN	L’OTAN
AB	UE	UE	L’UE
IMF	LE FMI	FMI	FMI
OECD	OCDE	OCDE	L’OCDE
BM	ONU	ONU	L’ONU
UNICEF	UNICEF	UNICEF	L’UNICEF
UNESCO	UNESCO	UNESCO	L’UNESCO

Çizelge 13. Uluslararası Kısaltmaların Çevirisi

Yukarıdaki çizelgede Türkçede kullanılan uluslararası kısaltmalar ve bu kısaltmaların Fransızcaya otomatik çeviri sistemleri üzerinde gerçekleştirilen çevirileri yer almaktadır. Bu çizelgeye bakıldığında aslında kısaltma çevirileri konusunda Türkçede bir karmaşık durumun varlığından söz edilebilir. Zira buradaki AB (Avrupa Birliği), BM (Birleşmiş Milletler) kısaltmaları ait oldukları kuruluşun adının Türkçeye çevirisinden hareketle oluşturulmuştur. NATO, IMF ve OECD gibi kısaltmalar kuruluşun İngilizce adından hareketle oluşturulmuş ve Türkçede bu biçimde yer almıştır. Buna karşın, Fransızcada aynı kuruluşların kısaltmaları o kuruluşların Fransızca adlarından hareketle oluşturulmuştur. Örneğin çizelgede Türkçe NATO olarak kullanılan kısaltmanın Fransızcada “Organisation du Trait  de l’Atlantique du Nord” adından hareketle oluşturulan OTAN ya da L’OTAN biçiminde kullanılır. Yine aynı şekilde Türkçede Uluslararası Para Fonu için bu kuruluşun İngilizce adını temsil eden IMF kısaltması kullanılmaktadır. Oysa Fransızcada bu kuruluşun kısaltması yine Fransızca Fonds Mon taie International sözcüklerinden hareketle oluşturulan FMI harfleridir. Buna bağılı olarak, otomatik çeviri sistemi de bu kısaltmaları Fransızca diline uygun olarak aktarmıştır. Oysa Türkçede bu konuda tam olarak belirgin bir ölçütün olmayışı kısaltmaların çevirisi konusunda da zorlukları beraberinde getirmektedir.

UNICEF ve UNESCO kısaltmalarını tüm dillerde bu biçimde yer almaktadır. Bunun tek bir nedeni olabilir. O da bu kuruluşların adlarının bu kısaltmalarla özdeşmiş olmasıdır. Dolayısıyla “United Nations International Children’s Emergency Fund” adlı kuruluş aslında bu kuruluşun kısaltması olan UNICEF adıyla bilinmekte ve bu kısaltma artık o kuruluşu temsil eden kısa adı haline gelmiştir. Aynı şekilde UNESCO kısaltması da “United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization” olan adından ziyade bunun kısaltması olan UNESCO adıyla bilinmektedir. Bu kısaltmalar söz konusu kuruluşların kısa adı haline gelerek açık adının yerine kullanılmaktadır. Buna bağılı olarak otomatik çeviri sistemleri de olması gerektiği gibi bu harfleri kısaltma olarak değil o kuruluşun kısa adı olarak algıladığından hedef dile de aynı biçimde aktarmaktadır. Buradan hareketle kısaltma ile kısa ad arasında bir ayırım yaparak, bazı kuruluşların kısaltmayı bazılarının ise kısa adı tercih ettiğini ya da en azından kuruluşun adından hareketle oluşturulan yeni sözcüğün kısa adı dönüşüğünü söylemek yerinde olur. Yeni bir sözcük biçiminde oluşturulan kısaltmaların iki avantajı söz konusudur. Birincisi kısaltma benzerliğinden kaynaklı anlaşılabilirliği ortadan kaldırması, ikincisi ise akılda kalıcılığı kolaylaştırmasıdır. Zira kuruluşun adındaki baş harflerle birlikte

diğer harflerden de yararlanılarak elde edilen yeni bir sözcük şeklindeki kısa ad sadece harflerden oluşan bir kısaltmadan daha kalıcı ve kolay bir kullanıma sahip olacaktır.

Sonuç ve öneriler

Bu çalışmada tüm dillerde yaygın bir kullanım alanı olan kısaltmaların otomatik çeviri yoluyla aktarımı incelenmiştir. İnceleme sonucunda, kısaltmaların otomatik çeviride tam olarak çevrilmediği görülmüştür. Bunun nedenleri arasında kısaltmaların nasıl çevrileceği ve hangi kısaltmaların çevrilip hangilerinin kaynak dilden olduğu gibi aktarılacağı konusunda var olan belirsizlik sayılabilir. Bu durum otomatik çeviri sistemlerine de yansımış gözükmektedir. İncelemede kısaltmaların çevirisi konusunda bir saptama yapabilmek adına kısaltmalar ulusal ve uluslararası nitelik açısından değerlendirilmeye çalışılmıştır. Ancak otomatik çeviride her iki nitelikteki kısaltmaların da çevrilmediği saptanmıştır. Zira her ne kadar uluslararası bir kuruluşun adı hedef dile çevriliyor olsa da kısaltmasının hedef dile nasıl aktarılacağı ya da aktarılması gerektiği konusunda tam bir uzlaşının oluşmadığı görülmektedir. Bunun sonucu olarak da otomatik çeviri sistemleri kuruluşun açık adını hedef dile aktarsa da kısaltmasını kaynak dilde olduğu gibi aktarmaktadır. Diğer taraftan uluslararası bağlamda eşdeğer kuruluşlar söz konusu olduğunda, kaynak dildeki kuruluş adıyla hedef dildeki örtüşme bile kısaltmalarının örtüştüğü durumlarda otomatik çeviri sistemleri hedef dilde kısaltmanın eşdeğerini vermektedir. Bunların dışında, kısaltmanın kısa ada dönüştüğü durumlarda otomatik çeviri bu kısa adı özel ad olarak algılayıp hedef dile olduğu gibi aktarmaktadır. Son bölümde gerçekleştirilen uluslararası kısaltmalarının çevirisiyle, otomatik çeviri sistemlerinin veri tabanlarına kısaltmalarla ilgili belli bir yöntemle depolama yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu yöntemin de büyük olasılıkla kısaltmasının kaynak dilde nasıl kullanıldığını dikkate alan bir yöntem olduğu düşünülmektedir. Sonuç olarak, kısaltmaların çevirisi konusunda belirsizliğin baskın olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre, sorulması gereken sorulardan birincisi kısaltmaların oluşturulmasında nasıl bir yöntem izlenmesi gerektiğidir. İkincisi ise, kısaltmaların kaynak dilden hedef dile çevirisinde nasıl bir yöntem izlenmesi gerektiğidir. Zira kısaltma çevirilerinde halen izlenen net bir yöntem olmamakla birlikte, iki yaklaşımdan söz etmek mümkündür. Birincisinde kuruluş adı hedef dile aktarılmakta ve buna göre bir kısaltma oluşturulmaktadır. İkinci yaklaşımda ise kuruluşun adı hedef dile çevrilmekte ancak kısaltması kaynak dilde olduğu haliyle aktarılmaktadır. Dolayısıyla ilk olarak bu yaklaşımlar konusunda bir tercih yapılması söz konusu olacaktır. Birinci sorunun yanıtı bu alanda kapsamlı bir çalışmanın yapılması ve bu konuda birtakım standart ölçütlerin oluşturulması olabilir. İkinci soruya yanıt olarak kuruluş adının çevirisinden hareketle hedef dilde bir kısaltma oluşturulmasının mümkün olabileceği verilebilir. Tüm bunlar da yine birçok yönden ele alınıp değerlendirilmesi gereken önerilerdir.

KAYNAKÇA

- Aksan, Doğan (2007). *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Erkan, Mustafa (2016). Türkçede Kısaltmalar ve Bu Alandaki Çalışmalar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, Cilt:9, Sayı:42, Issn: 1307-9581.
- Ferdinand de Saussure (2001). *Genel Dilbilim Dersleri*. Çeviren: Berke Vardar, İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Gürçağlar, Şehnaz Tahir (2011). *Çevirinin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları.
- Hutchins, W. John (2004). Two precursors of machine translation: Artsrouni and Trojanskij. Erişim Adresi: <http://www.hutchinsweb.me.uk/IJT-2004.pdf> (26.02.2019).
- KALFA, Mahir (2005). Dilimizde Kısaltmalar Sorunu. *Türk Dili Dergisi*, No 639, s.201-207.
- Lederer, Marianne (1994). *La Traduction Aujourd'hui, le Modèle Interprétatif*. Paris: Hachette.
- Mikuličková, Eliška (2010). *Computer asisted technology-comparison of programs*, Bachelor Thesis, Tomas Bata University in Zlin.
- Polat, Sinan (2016). *Örneğe Dayalı Makine Çeviri ve Çeviri Belleği Sistemi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Bilgisayar Mühendisliği Bölümü, Ankara.
- Şahin, Mehmet (2013). *Çeviri ve Teknoloji*. İzmir: İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayınları.
- Tok, Ziya (2019). Uluslararası Kısaltmaların Türkçeye Çevirisi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (14), 15-23. DOI: 10.29000/rumelide.540990
- Türk Dil Kurumu (TDK). Yazım Kılavuzu, kısaltmalar, Erişim adresi: http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=189:kisaltmalar (13.05.2019).
- Türkçe Sözlük. (2011). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Vardar, Berke (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Yalçın, Perihan (2015). *Çeviri Stratejileri Kuram ve Uygulama*. Ankara: Grafiker Yayınları.